

A scenic landscape photograph of a lake. The water is calm and reflects the sky and the surrounding forest. In the foreground, there is a large, dark tree trunk on the right side. The background shows a dense forest of evergreen trees under a blue sky with white clouds. The overall mood is peaceful and natural.

SEIJA VALJAKKA

Puolipilvistä

Luvassa tuulta ja tyventä polkuni varrelta.

SEIJA VALJAKKA

Puolipilvistä

Luvassa tuulta ja tyventä polkuni varrelta.

© 2017 Seija Valjakka

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-951-568-114-0

Lukijalle

Tahdon näillä muistelmillani seurata ajan kuvaa ja sen muuttumista vuosikymmenten aikana. Olen 50-luvun lapsi ja haluan tallentaa muistelmia vanhempieni lapsuudesta ja nuoruudesta, ajoista, joista he ovat minulle kertoneet.

Kerron varhaisista lapsuusmuistoistani ja elämästä pienessä torpassa. Muistelmani pieninä kertomuksina ovat kuin tilkkutäkki. Jokaisella palasella on oma tarinansa kerrottavanaan. Haluan raottaa kertomuksillani elämäni kuvakirjaa ja selviytymistäni tähän päivään. Omistan nämä kirjoitukset lapsilleni ja lapsenlapsille. Tarinat ovat kerrottu siten, kuinka minä ne muistan.

Hyvät muistot kantavat eteenpäin. Paikalleen ei voi seisahtua.

Seija Valjakka

Skinnarin talon rappusilla sisarukset, (vas.) Salli, Mauri ja Seija vuonna 1957

Paratiisi

Tällaista siellä paratiisissa varmaankin on. Näin ajattelin kuuden vuoden ikäisenä pikkutyttönä seisoessani tätini puutarhan laidassa. Mielikuva paratiisista oli jäänyt kuulemastani luomiskertomuksesta. Siellä olisi paljon hedelmäpuita ja kukkia.

Olimme istuneet pitkän tovin kärryillä. Hevoskyyti oli ihan yleistä maaseudulla 50-luvulla. Pieni Söpö-tamma jolkutteli verkkaisesti pitkin kylätietä. Katselin hitaasti vaihtuvia maisemia. Pitkät metsätaipaleet muuttuivat vuoroin avariin peltomaisemiin, joista heinät oli jo korjattu. Erään mäen alla kaartui mutka, jolla oli pelottavan oloinen nimi, Mörkötallinmutka. Tallista näkyi olevan vielä seiiniä pystyssä. Siellä kerrottiin joskus kummitelleen.

Äitini tuli sisarensa luo keräämään viinimarjoja, koska niitä ei juuri kotipihallani kasvanut. Pensaita näytti olevan lukematon määrä, siltä tuntui pikku tytön mielestä. Oksat taipuivat marjojen painosta. Kiertelin pensaalta toiselle niitä maistelemassa. Puutarha tuntui jatkuvan loputtomiin, kun kävelin kumisaappaissani talon seinän vierustalla. Kaikki näytti täällä kovin suurelta. Talon seinälläkin oli monta pieniruutuista ikkunaa.

Suuret omenapuut pitkine oksineen kannattelivat runsasta omenasatoa. Yksi syrjäisempi oli nimetty Sikapuuksi. Ehkä sen vuoksi, että sen pienet omenat maistuivat kitkeriltä. Aika kävi jo pitkästyttäväksi. Saisipa äiti pian astiansa täyteen, ja päästäisiin lähtemään kotiin. Voisipa nousta jo kärryille. Hevonen odotteli aitan päädyssä tyytyväisenä päätään nyökytellen.

Kuljeksin arasti pihapiirissä. Kanojen äänekäs rupattelu kuului navetan seinustalta. Vihdoin äitini saapui täyden astiansa kanssa, nyt lähdettäisiin kotiin. En tykännyt olla kylässä. Tätini ilmestyi portaille. Pöydässä olisi ruokaa, tulkaapa sisälle. Hän kehotti meitä. Minulla alkoi jo itku kuristaa kurkussa. Olinhan kovin ujo.

Tupa oli suuri ja avara. Seinän vierillä pitkät penkit ja ovensuun nurkkausta hallitsi suuri leivinuuni. Tällaisiahan maalaistalojen tuvat useimmiten olivat. Siellä kuivatettiin viljaakin tilavalla lattialla. Minulle on kerrottu, koska itselläni ei ole muistikuvaa siitä, kuinka hieman nuoremman veljeni kanssa olimme levitelleet jyviä ympäri tu-paa. Olin hetken levitelyämme kysynyt veljeltäni: Mitä sitten teketään?

Istuin penkille tiukasti äitini viereen. Pitkän pöydän ympärille kokoontui talonvä-en lisäksi pari työmiestäkin. Minua ujostutti kovasti tuntemattomat ihmiset. Paksua kokkelipiimää lusikoitiin lautaselleni, ja siihen sekoitettiin talkkunajauhoja. Se oli kerrassaan oudon makuista. Tosin minua jo nälkäkin vaivasi, mutta koti-ikävä tuntui voimakkaammalta. Pian äidinkin olisi jouduttava kotiin askareilleen. Niitähän riitti pitkälle iltaan, mökissä, jossa ei ollut nykyajan mukavuuksia. Oloni helpottui oitis, kun hevostärryt kääntyivät tutulle kotitielle.

Maantielle näkyy punainen mökki

Pellon laidassa, kuusimetsän suojassa, kohoaa sievä asumus, Mäntyaho nimeltään, Koljolan kylässä. Se on synnyinkotini. Sen pienessä kamarissa näin ensi kertaa päivänvalon. Oli maaliskuu vuonna 1950. Vähän nuorempi veljeni syntyi samassa mökissä. Pari vuotta vanhemman sisareni äitini synnytti sairaalassa valkotakkien valvon-nassa.

Äitini rakennutti mökkinsä 30-luvun alussa ”vanhanpiian mökikseen”. Hän on ker-tonut, ettei hän menisi koskaan naimisiin.

Äitini, Martta nimeltään, sairastui nuorena polioon. Hän kertoi olleensa niin heik-kona, ettei kyennyt tukkaansaakaan kampaamaan. Vähitellen hän kuitenkin toipui. Toiseen jalkaan jäi pysyvä vamma. Siksi hänen täytyi käyttää nilkkaa tukevia kenkiä, yleensä kumisaappaita.

Uudessa torpassa oli vain kaksi huonetta. Äidinäiti, Johanna-mummoni asui useasti äitini kanssa. Äitini oli hyvin avulias ja sopeutuvainen ihminen. Hän piti alivuokra-laisina useitakin perheitä sotavuosina. Myös hänen kaksoissisarensa Ella, tuli evak-koon saman katon alle. Hän joutui jättämään kotinsa ja lähtemään Viipurin maalais-kunnasta. Mukanaan hänellä oli esikoisensa Jaakko-poika.

Tomerana naisena äitini teki taloissa erilaisia töitä. Pyykkipäivinä ja navettatöissä kä-siparit olivat tarpeen. Hän kävi usein naapurina asuvan sisarensa apuna. Hänellä oli

suurperhe ja ison maalaistalon emännöyden hoidettavanaan. Lapsijoukon ainoa tytär oli pienenä paljonkin äitini hoidossa. Hän hoiti tyttöä kuin omaa lastaan.

Äitini kertoi useita mieleen painuvia asioita lapsuudestaan noin 1910-luvulta. Nuorimman sisarensa syntymän hän kuvaili. Äitinsä oli nojaillut kumarassa, kärsivän näköisenä hellan pankkoon. Eihän tyttönen tiennyt, itsekin lapsi vielä, mistä oli kyse. Näistä asioista ei paljonkaan lapsille puhuttu. Kätilöä oli kyllä menty hakemaan, ties kuinka kaukaa. Äitinsä selviytyi synnytyksestä omin neuvoin. Se ei hänelle enää kovin uutta ollut, lapsihan oli jo kahdeksas. Kätilön saavuttua perheenisä oli jo syntynyt.

Lapsuusvuosinaan elämä oli tiukkaa. Elantoaan oli lähdeävä hankkimaan heti, kun vain jotain työtä kykeni tekemään.

Äidilläni oli kokemuksia myös paimentytön touhuista. Hän tuli Mynttilään, Saalastin taloon ollessaan noin kymmenen vuoden ikäinen. Raja-aitoja ei ollut. Lähettyvillä kulki rautatie. Siitä ei ollut lupaa päästää karjaa yli. Kerran kuitenkin niin pääsi tahtumaan. Paimentyttö oli pulassa, kuinka hän saisi lehmät ohjattua omalle puolelle.

Äidilleni jäi hyväkin muisto paimenessa olostaan. Hän sattui niin hyvään mansikka- paikkaan, ettei sen jälkeen koskaan ole löytänyt niin paljon metsämansikoita.

Hän kertoi myös lapsuudessaan mieleen painuneen muiston puutteenajasta. Kotoaan ei ollut oikein syötävää, ja ruokittavia oli monta. Äitinsä laittoi kaksostyttärensä yhdessä matkaan. Heidän piti mennä määrättyyn taloon kysymään ruokatarpeita, siis suoranaisesti kerjäämään. Reissu ei ollut varmasti tytöille mieluinen. Talon lähettyvillä, viime hetkellä hänen sisarensa kieltäytyi lähtemästä sisälle taloon. Äitini joutui menemään sinne yksin.

Äitini ollessa lapsi hänen isänsä oli pitkät ajat Venäjällä töissä, joten mummoni joutui yksin huolehtimaan perheestään. Hän kävi myös taloissa töissä. Kerran taas äitinsä meni taloon töihin. Ilta jo hämärtyi, eikä äitiä vaan kuulunut. Lapset keskenään vahtivat ikkunassa ja odottelivat äitiään saapuvaksi. Saattoihan hän tuoda vaikka vellitarpeet tullessaan.

Ne perheet, jotka eivät omistaneet maata tai taloa, heille elannon hankkiminen oli vaikeampaa. Näin oli myös äitini lapsuudessa.

”Aallokossa”

Kevätalvi oli edennyt jo pitkälle. Lumet sulaneet rannoilta ja osin myös metsästä. Saimaan jää kantoi vielä hyvin. Olimme mummon luona Jurvan saarella käymässä. Oikaisimme jätää pitkin Kurkirantaan. Ilma oli keväisen lämmin. Mummo vei meidät, sisareni ja Pirjo-serkkuni, isän synnyinkodin paikoille. Kävelimme pitkät matkat. Kodistaan vain kamari oli enää pystyssä. Tupa oli purettu ja siirretty muualle. Paikka tuntui aivan erityiseltä. Täällähän isäni pikkupoikana sisarustensa kanssa oli aloittanut elämäntaivaltaan.

Omasta isästään hän ei kertonut meille koskaan. Heino-isälläni, syntynyt 1.3.1921, oli yksi veli. Hän kuoli jo kuusivuotiaana keuhkokuumeeseen. Toinen sisarista, Anna-Liisa, kuoli myös nuorena umpisuolen puhjettua 15-vuotiaana. Isäni äiti, Hilma-mummo, ei kertonut, kuinka he elantonsa hankkivat. Heillä ei varmaankaan leveää elämää vietetty, koska isäni joutui tavallaan huostaanotetuksi jo nuorena poikana. Hänen Kyllikki-sisarensa meni taloon navettapiiksi. Hän avioitui myöhemmin saman talon rengin kanssa.

He hankkivat Mynttilästä pienen torpan ja saivat kuusi lasta. Kävimme myös isäni enon luona. Hänen kotinsa oli matkamme varrella. Mummoni veli, Eemil Himanen, asui perheensä kanssa Mäyrälammen rannalla. Kuulemani kerronnan mukaan he olivat asuneet pienessä maasaunassa ennen nykyisen kotitalonsa valmistumista.

Nuori Heino-poika joutui kuusivuotiaana kasvatiksi suureen Lapin-taloon, Närhiliän. Koulumatka hänellä ei ainakaan ollut pitkä, koska koulu oli aivan naapurissa.

Oskari-isäntä oli ryhdikäs mies. Hänellä ei ollut omia lapsia, vaikka itse oli 11-lapsisesta perheestä. Isäni osallistui talon töihin kykyjensä ja voimiensa mukaan. Talossa pidettiin työväkeä, koska töitä oli paljon. Isä kertoi, kuinka hän söi eri pöydässä palvelusväen kanssa eri ruokaa kuin isäntäväki. Heillä oli omat paremmat ”eväät”.

Monia vuosia myöhemmin tähän samaan taloon otettiin omaksi kaksi kasvattilasta, Pirkko ja Kalevi. Kun Kalevi myöhemmin avioitui ja ensimmäinen lapsenlapsi syntyi. Oskari-isäntä teki matkan Pyhälle maalle ja toi sieltä oikeata Jordanin vettä kastevedeksi. Tuolloin isäni oli jo vuosia ollut pois Lapin-talosta.

Nuorena miehenä hänkin teki sen pitkän reissun, josta moni jäi palaamatta. Heino meni armeijan palvelukseen kesäkuussa 1941. Näistä asioista hän ei paljonkaan puhunut. Armeija-aikanaan hänen hartioihinsa ja selkäänsä tuli paljon paiseita. Luokisat arvet olivat niistä muistoina. Hän kertoi sairastaessaan saaneensa kermaa juo-

tavakseen. Kesken asepalveluksen hänkin joutui maataan puolustamaan. Siitä kertoo liite hänen sotilaspassinnsaan. Sen mukaan hänen tehtävänsä sodan aikana oli KK-mies ja ajomies.

Muistelen hänen kertoneen olleensa muonamiehenä hevosen kanssa. Viimeinen taistelupaikka ja aika olivat Viipurinlahdella 31.7.- 4.9.1944.

Muutama vuosi vierähti häneltäkin siinä savotassa. Sieltä hän palasi takaisin kotikylälleen Lapin-taloon. Isäni ei kuulunut niihin joukkoihin, jotka kertasivat sotareissujaan tuon tuostakin. Se oli oma kokemus hänellekin eikä varmasti kovin mieluinenkaan. Jo aikuistuttuani olisin halunnut hänen kertovan enemmän kokemuksistaan. Vaikka isäni palasikin reissultaan haavoittumatta, silti hänkin sai omat haavansa. Ne eivät täysin arpeutuneet koskaan. Ymmärsin sen vasta paljon myöhemmin.

Kaksi entistä nuorta

Lapin-talon naapurissa oli kansakoulu. Siellä toimi keittäjänä ja siivoojana Marttaneiti. Nuorena ja vapaana miehenä Heino silmäili koulun suuntaan ja sen keittäjää. Hän rohkeni vierailuille uudestaan ja uudestaan ja viihtyi aina vain pidempään. Parihan heistä viimein tuli. Vihkiäisiä vietettiin lokakuussa. Tuolloin elettiin pula-aikaa. Puutetta oli kaikesta. Huntu lainattiin sisarelta. Sormus oli hopeaa ja morsiuskimpussa paperikukkia. Se ei ollut heidän onnellleen esteenä. Liitto kesti aina isäni kuolemaan saakka. Isäni kuoli 53-vuotiaana.

Heinolla ei silloin Lapin-talosta lähtiessään ollut paljonkaan tavaroiden pakkaamista. Yhteen selkäreppuun ne vähäiset tavarat ja vaatteet mahtuivat, jotka hän sai mukansa. Äitini oli noin 14 vuotta isää vanhempi. Koskaan en huomannut heidän ikäeronsa vaikuttavan elämäämme.

Vanhempani asettuivat asumaan Mäntyaholle ”vanhanpiian mökkiin”. Äidilläni oli ollut parikin keskenmeno ennen sisareni Sallin syntymää johtuen kai hänen iästään. Hän kertoi synnytyksestään, joka oli vaikea. Jos Luoja sallii hänen tästä selvitä hengissä, lapsen nimeksi tulee Salli, jos se on tyttö. Olisikohan poikavauvasta tullut Voitto.

Närhilän kylällä oli kättilö, Iida Venäläinen. Hän on auttanut minut sekä Mauri-veljeni maailmaan Mäntyahon mökissä.

Äitini ja isäni pihakoivunsa juurella.

Neljä sukupolvea: isomummo, isän Hilma-äiti, isäni Heino, Martta-äitini sylissä Salli-vauva.

Oikopolku

Polku pellon reunaa kulkee
Pajukko sen melkein sulkee
Vie metsän kätköön männikköön,
saniaisten tiheikköön

Kas metsätähti aukoo kukkaa
On kariketta sammalnukkaa
On siinä monta kuoppaa mutkaa
Vanhan tallin ohittaa

Kohti lammen kaislarantaa
kulkijaa se houkuttaa
Sinne kirmasimme monta kertaa
kokemahan särkimertaa

Avojaloin juostiin siellä
kapealla metsätiellä
Oli meitä kolme tallaajaa
vain harvoin vastaantulijaa

Hyvät muistot kantavat eteenpäin.
Paikalleen ei voi seisahtua.

SV

9 789515 681140